

ROMANIAN LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖ

business environment

SUOMEN SUURLÄHETYSTÖ BUKAREST

+40 212 307 504
sanomat.buk@formin.fi

Romanian talous on kasvanut vahvasti viime vuosina (4,1 % v. 2019), ja vaikka koronaviruksen vaikutus pudotti bruttokansantuotetta v. 2020, vuodelle 2021 odotetaan uutta kasvua. BKT:n kasvua nostivat erityisesti kotitalouksien kulutus, maatalous ja IT-sektori, joka on Romaniassa vahva. Nykyinen hallitus myös pyrkii uudistamaan taloutta kuluttajavetoisesta investointivetoiseksi. Romania on monella tapaa houkutteleva liiketoimintaympäristö: siellä on saatavilla koulutettua työvoimaa, maassa on nopeat internetyhteydet, ja matalat liiketoiminnan kustannukset. Romanian etuja ovat myös sisämarkkinat ja sen sijainti EU:n, itäisen Euroopan ja Lähi-idän risteyksessä. Romaniassa on mahdollisuus seuraavien vuosien aikana saada EU:lta n. 79 miljardia euroa monivuotisen talouskehityksen ja elpymisrahaston kautta, mikä tarjoaa lisämahdollisuuksia yritystoiminnalle. Suomalaisyrityksille kiinnostavia mahdollisuuksia voi löytyä esimerkiksi kiertotaloudesta, jätehuollosta ja muusta cleantechistä, metsätaloudesta, energiasektorilta, 5G-verkkojen rakentamisesta, kyberturvallisuudesta ja digitalisaatiosta, autoteollisuuden ratkaisusta, sähköautoinfrastruktuurista ja terveysteknologiasta.

TAUSTAA

Romanian liittyminen Euroopan unioniin vuonna 2007 avasi sille sisämarkkinat ja toi sen EU-rahoituksen piiriin. Romanian talous on kasvanut vahvasti viime vuosina (4,1 % v. 2019), ja vaikka koronaviruksen vaikutus pudotti bruttokansantuotetta v. 2020, vuodelle 2021 odotetaan uutta kasvua. BKT:n kasvua nostivat erityisesti kotitalouksien kulutus, maatalous ja IT-sektori, joka on Romaniassa vahva. Talous nojaa palvelusektoriin (58 % BKT:sta), mutta myös teollisuuteen (28 %), suurimpina teollisuussektoreina autoteollisuus ja siihen linkittyvä metalliteollisuus.

EU:in liittymisen jälkeen Romania on jäsenyysehtojensa mukaisesti uudistanut instituutioitaan, panostanut korruption kitkentään ja uudistanut lainsäädäntöään. Yhteiskunnan transiitio on kuitenkin yhä kesken, mikä näkyy edelleen jossain määrin toimintatavoissa ja -kulttuurissa. Kokonaisvaltaisen uudistustyön tulee jatkua, mikä vaatii maalta sitoutuneisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Euroon liittyminen on hallituksen tärkeimmässä pidemmällä aikavälillä.

Romanian rahayksikkö on leu (monikko lei, kansainvälinen lyhenne RON). Romanian luottoriskiluokitus on BBB-.

ROMANIA INVESTOINTIKOHTENA

Romanian vahvuuksia ovat sen sijainnin ja sisämarkkinoille pääsyn lisäksi edelleen edullinen työvoima, josta varsinkin korkeakoulutetut edustavat monesti alansa huippua; romanialaiset opiskelijat ovat pärjänneet mm. kansainvälisissä matematiikan ja tietotekniikan kilpailuissa erinomaisesti. Luonnontieteiden osuus on maan oppilaitoksissa merkittävä. Kielitaitoisen henkilöstön saatavuus ei ole ongelma, sillä lähes kaikki romanialaiset opiskelijat opiskelevat nykyisin kahta tai useampaa vierasta kieltä.

Alhaiset palkat (keskipalkka Romaniassa on 680 €) sekä puutteet etenkin ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksessa sekä terveydenhuollossa ajavat kuitenkin monet romanialaiset perheet etsimään parempaa elämää muista jäsenmaista, mikä on johtanut monilla aloilla työvoiman puutteeseen. Etenkin hyvän ammattikoulutuksen saaneesta työvoimasta alkaa olla pulaa. Hallitus on yrittänyt korjata tilannetta antamalla verohelpotuksia esim. IT-alalle ja korottamalla julkisen sektorin palkkoja (esim. lääkärit). Palkansaajien ostovoiman kasvu on piristänyt talouskasvua, mutta tilanne ei ole ajan mittaan enää kestävä, mikäli tuottavuus ei kasva samaan tahtiin. Varallisuuserot rikkaimpien ja köyhimpien sekä kaupunkien ja maaseudun välillä ovat EU:n syvimpiä. Romaniassa on käytössä tasavero (10 %).

Romanian kotimarkkinat ovat myös melko suuret noin 19 miljoonalla asukkaallaan. Maassa on lisäksi vankka teollisuusperinne. Julkisen talouden velka pysyi ennen koronapandemiaa kohtuullisena, ollen vuonna 2019 35 % BKT:sta, mutta on pandemiavuonna 2020 noussut jo lähes 60 %:iin. Budjettivajeen ennustettiin myös nousevan 8,6 %:iin BKT:sta v. 2020. Uusi hallitus ei aio nostaa veroja, mutta suunnittelee parantavansa verokertymää mm. sähköistämällä verohallinnon (ANAF). Romanian uusi hallitus toivoo EU-tukien ja talousuudistuksen avulla vähentävänsä budjettialijäämän alle 3 prosenttiin vuoteen 2024 mennessä. Romanian osuus elpymisrahoituksesta on 30.4 mrd euroa, ja sitä on suunniteltu käytettäväksi etenkin liikenneverkostoon, ilmatoriskeihin varautumiseen, kaupunki-infrastruktuuriin (vesi-, viemäri-, energiainfrastruktuuri). Suunnitelmiin kuuluu myös mm. terveystalouden parantaminen erityisesti syöpähoitojen ja sydän- ja verisuonisairauksien osalta.

Romanialla on mahdollisuus seuraavien vuosien aikana saada EU:lta n. 79 miljardia euroa monivuotisen rahoituskehiksen ja elpymisrahaston kautta. Marraskuun 2019 ja joulukuun 2020 välissä Romania sai 4 miljardia euroa EU-tukia, joista yli miljardi oli osoitettu koronatoimiin. EU-tukien käyttöaste ei ole perinteisesti ollut kovin hyvä, ja parannettavaa olisi erityisesti julkisten hankintojen toteuttamisvauhdissa ja niihin vaaditussa byrokratiassa sekä hankkeiden toteuttajien hankesuunnittelu- ja toteutuskapasiteetissa. Myös väärinkäyttöksiä on ilmennyt: Euroopan petostentorjuntaviraston aiemmin syksyllä julkaistun vuosiraportin mukaan 11 sadasta vuonna 2019 tutkitusta tapauksesta oli Romaniassa, eniten kaikista EU-maista. Romania

tarvitsee EU-tukien aiempaa parempaa hyödyntämistä ja korruption vastaisen työn jatkamista konvergenssin lisäämiseksi muiden jäsenmaiden tulotason kanssa. Uudessa hallitusohjelmassa suunnitellaankin mm. byrokratian karsimista ja sähköisten palveluiden lisäämistä yrityksille.

Vuonna 2019 suorien ulkomaisten sijoitusten määrä Romaniaan oli yhteensä 6 mrd US dollaria. Investointeja tehdään etenkin (auto)teollisuuteen, rakennussektorille ja kiinteistöihin, kaupan alalle ja finanssi- ja vakuutuslalle. Kansainvälisten yritysten määrä on moninainen; mainittakoon mm. Ikea, Enel, Kaufland, Carrefour ja Vodafone. Suurimmat investoijat ovat Alankomaat, Saksa ja Itävalta.

Tullin ulkomaankauppatilaston mukaan Suomen viennin arvo v. 2019 Romaniaan oli noin 179 miljoonaa euroa ja tuonti n. 264 miljoonaa euroa. Viennissä erottuu erityisesti paperi- ja paperituotteet, perusmetallit, kemikaalit ja kemialliset tuotteet ja koneet ja laitteet. Tuonnissa suurin ryhmä on moottoriajoneuvot, ja sen jälkeen sähkölaitteet, muut koneet ja laitteet, sekä tietokoneet, elektroniset ja optiset tuotteet. Suurin suomalainen investoija Romaniassa on Nokia, joka Alcatel-Lucent -fuusion jälkeen työllistää noin 1800 ihmistä Timisoaran kaupungissa ja tekee mittavaa yhteistyötä romanialaisten yliopistojen kanssa. Myös metsäyhtiö Tornatorilla on merkittävää metsäomistusta. Suurin osa suomalaisista investoinneista on epäsuoria ja ne liittyvät alihankintayhtiöiden tuotannon kehittämiseen.

Suomen osaamisen kannalta keskeisiä tarpeita ja mahdollisuuksia olisi edellä mainittujen lisäksi mm. kiertotalous-, energia-, ja yleisesti ympäristöystävällisen teknologian ratkaisuisa. Esimerkiksi kierrätys on edelleen erittäin vähäistä, mikä vaatisi pikaisia ratkaisuja Romanian EU-sitoumuksetkin huomioon ottaen. Uusien kuntapäätäjien astuttua virkaansa syksyllä 2020 jätehuollon, ml. kierrätyksen kohentamiseen on kiinnostusta useissa kaupungeissa.

EU:n elpymisrahoituksessa ja sen myötä Romanian kansallisissa suunnitelmissa on painotus kestävämpiin ratkaisuihin. Tuleva 5G-verkkojen huutokauppa ja muut 5G-verkkoon pohjautuvat ratkaisut, digitalisaatio ja kyberturvallisuus ovat myös osa-alueita, joissa suomalaisilla yrityksillä on hyviä mahdollisuuksia. Romaniaan ollaan myös rakentamassa useita uusia sairaaloita, ja vanhoja modernisoidaan. Rakentamisen lisäksi tarvetta on terveysteknologialle. Lisäksi mahdollisuuksia voi löytyä sähköautoinfrastruktuurin rakentamisessa (latauspisteet ja käyttäjäystävälliset IT-ratkaisut/sovellukset niiden kartoittamiseksi ja hyödyntämiseksi).

INFRASTRUKTUURI

Romanian liikenneverkosto käsittää 12 kansainvälistä ja joitakin kotimaisia lentokenttiä sekä kymmeniä joki/merisatamia. Constantan satama on suurin ja syvin satama, ja sen sijainti Mustanmeren rannalla lyhentää kuljetuksiin Euroopasta käytettyä aikaa Välimerelle tai Aasiaan useilla vuorokausilla. Romanian kuuluminen Euroopan unioniin ja sen sijainti EU:n, itäisen Euroopan ja Lähi-idän risteyksessä antaa sille lisäksi monia kilpailuvaltteja. Maan moottoritieverkosto puolestaan ei ole kovin kehittynyt. Liikenteen infrastruktuuriin panostaminen toisi mukanaan huomattavaa talouskasvua, ja sen kehittämiseen pyritäänkin panostamaan hallitusohjelmassa erityisesti EU-rahoituksella.

Romaniassa toimii 88 teollisuuskylää, sekä yksityisiä että julkisessa omistuksessa olevia. Ne kaikki tarjoavat yrityksille erilaisia etuja yritysten tarpeiden mukaisesti. Teollisuuskyläin investoijat on myös vapautettu joistakin veroista kuten kiinteistö- ja yhdyskuntasuunnitteluverosta. Yhtiöverotus on Romaniassa EU-maiden alhaisimpia, 16 %, kun EU:n keskiarvo on 22 %.

Romanian laajakaistapalvelujen enimmäiskapasiteetti on Euroopan keskiarvon yläpuolella ja internetyhteydet hyvä, mikä on myös mahdollistanut edistysaskelet mm. IT-teknologiassa. Yritysten digitalisoitumisaste ei kuitenkaan ole vielä kovin korkea, joskin koronapandemia on vauhdittanut digitalisoitumiskehitystä. Yritykset eivät ole myöskään kovin hyvin varautuneita mahdollisiin kyberhyökkäyksiin.

Romanian liiketoimintaympäristö on parantunut maan EU-jäseneksi liittymisen jälkeen, ja EU-komissio seuraa erityisen mekanismin avulla Romanian etenemistä oikeussektorin uudistuksissa ja korruption kitkennässä. Romaniassa on käyty presidentinvaalit 2019 ja sekä parlamentti- että kuntavaalit syksyllä 2020. Joulukuussa 2020 virkavalansa vannoi keskusta-oikeistolaisista liberaalipuolueista koostuva koalitiohallitus. Uusi hallitusohjelma tähtää taloudellisesti kestävään kehitykseen, jonka pohjana ovat mm. investoinnit, romanialaisten yritysten kilpailukyvyyn kasvattaminen ja digitaalinen siirtymä.

HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ:

[Doing business in Romania \(by Team Finland\)](#)

[Doing business in Romania \(doingbusiness.org\)](#)